

Højskolerne i verden

Af Lars Koed Mogensen

”Hvordan ser du højskolens nuværende og fremtidige rolle og samspil med det omgivende samfund?”, er det indledende spørgsmål til kronikskriverne, men er det overhovedet muligt at stille spørgsmålet på denne måde?

Kan vi i dag tale om Højskolen med stort H og i bestemt form? Har samfundets senmoderne udvikling, de senere års uddannelsespolitik og ikke mindst ungdomskulturens drejning mod det individuelle, ikke ændret folkehøjskolernes traditionelle fællesskab? Et fællesskab der nok mest af alt handlede om at være uenige om, hvordan man bedst laver højskole, men dog stadig (indtil nu) har været opfattet som samlet under hatten: Højskole.

Den politiske omlægning af statsstøtten fra de korte kurser til de lange kurser gav et kraftigt signal om, at der i folketinget (læs regeringen) er en udbredt forståelse af, at højskolerne bør satse på lange højskolekurser. At der så samtidigt er et væld af ideer om, hvilke samfundsmæssige eller uddannelsesmæssige mangler eller problemer højskolerne også kunne gøre deres til at afhjælpe, er nok med til at mudre billedet en anelse.

Aktuelt står højskolerne i en penibel situation, hvor traditionen fra N. F. S. Grundtvig og den folkelige, nationale og livs-oplysende dannelse, trods enkelte højskolars højtloftede våben, generelt set i de seneste 20 år er blevet afløst af en udvikling mod en mere æstetisk orienteret dannelse. Den æstetiske dannelse har imidlertid trange kår i uddannelsespolitikken, der med alle midler forsøger at tvinge højskolernes hovedmålgruppe (de unge) til hurtigst muligt at gå i gang med formel og kompetenceorienteret uddannelse.

De unge lader sig delvist styre af uddannelsespolitikken, S.U.'en, kvotienter og karaktertillæg, men også kun delvist! Samtidigt med at de unge søger kompetencer og de formelle uddannelser, ser det ud til, at en stor del af ungdommen også søger efter dannelse. Det er imidlertid ikke en traditionel eller national dannelse, der skal påføres den enkelte unge, der søges efter. De unge vil selv bestemme hvilken dannelse de ønsker, at lade sig udsætte for.

Heri ligger præcist højskolernes største opgave og udfordring: at arbejde med de unges selvdannelse, på en måde der både har appel til ungdommen, giver dem lyst til at danne sig, og samtidigt giver den dannelse som samfundet har brug for at ungdommen får eller tilegner sig.

Der er allerede masser af vedkommende og vigtige dannelsesformer i spil rundt omkring på de danske højskoler. I modsætning til Højskoleudvalgets betænkning (2004) tror jeg ikke på, at den naturvidenskabelige dannelse i de kommende år bliver en af de vigtige for fremtidens højskole. Derimod tror jeg arbejdet med den demokratiske dannelse og dannelse til medborgerskab, den eksistentielle dannelse og livsoplysningen samt den æstetiske dannelse i forskellige former fortsat vil være de bedste bud på fortsættelsen af højskolernes traditionelle dannelsesarbejde.

Men – og der er et stort men – jeg tvivler på, at en stor del af ungdommen vil søge sin dannelse på de danske folkehøjskoler, hvis det er den traditionelle dannelse alene der sættes på.

Højskolerne skal turde gå imod den traditionelle, folkelige, fælles og nationale dannelsesform som skolerne historisk og delvist lovbestemt har haft som sin væsentligste legitimitet. Denne dannelse vil fortsat kunne trives i det tætte fællesskab som et højskoleophold giver sine elever, men den er i de fleste unges øjne forældet og ikke i sig selv interessant og værdsat, som den har været for tidligere generationer.

Hvis højskolerne fortsat skal være det sted, hvor en stor del af ungdommen får en dannelse, der i højere grad giver livsoplysning og eksistentiel dannelse, end de mange typer af formel uddannelse formår, må højskolerne magte at tage de unges selvdannelse op som dannelsesform. En dannelsesform, der endnu ikke for alvor er blevet institutionaliseret, men netop er præget af de unges meget forskellige og individuelle ønsker og behov, men samtidigt en dannelsesform som de unge stærkt ønsker at arbejde med.

Højskolernes elever er i dag og i de kommende år orienteret mod utraditionelle, personlige og kompetenceorienterede dannelsesopfattelser. Hvis alle os, der i dag arbejder professionelt med højskole og dannelse rundt omkring på højskolerne, ikke formår at gribe tidens dannelse og institutionalisere den i en skoleform, der gennem mange år har vist sit værd som dannesskole, vil den helt store del af ungdommen søge sin selvdannelse andre steder.

De unges utraditionelle og individuelle forestillinger om dannelse er en kæmpe udfordring for højskolerne, men en udfordring der skal tages op – og selvfølgelig også allerede begyndende er taget op rundt omkring på en del af skolerne.

Hvordan gøres demokrati, fællesskab, samfund og politik til interessante emner for en individualiseret ungdom, som er overbevist om at kultur er noget man selv sammensætter af de ting man finder interessante?

En del af svaret ligger i at trække de unges foretrukne dannelsesform: selvdannelsen ind i højskolens særlige miljø – at vise de unge, at de har smag for mere end det der umiddelbart føles vedkommende og interessant.

På idrætshøjskolerne ser vi i de seneste år en udvikling mod at eleverne vælger utraditionelle og individualiserede idrætter som Parkour, Dans, Fitness og Adventure, mens traditionelle fællesskabs-idrætter som gymnastik og de store boldspil ikke længere trækker så mange elever. Netop de først-omtalte idrætter giver de unge gode muligheder for at søge selvdannende erfaringer, hvor man i et fællesskab afprøver sine evner og resolut mærker hvad man magter og ikke magter.

Det vigtige dannelsesarbejde består så i, at tilrettelægge undervisningen så det at dyrke en individualiseret sport eller bevægelsesform ikke blot bliver til egocentrisk selvsmageri, men til en

mulighed for at møde andre selvdannere i et fællesskab, hvor selvopfattelser og verdensopfattelser kan afprøves og brydes, og danne grobund for interesse eller smag for såvel større fællesskaber som demokrati, politik og samfund, som de mindre fællesskaber i familie, venner og højskolen.

Højskolerne kan fortsat være et sted hvor ungdommen søger sin dannelse, og dermed være en uundværlig del af samfundets samlede (ud-)dannelses tilbud. Det kræver minimum modet til at kæmpe med en ny og anderledes dannelse.

Hermed er bolden givet op...